

Za domače potrebe kaj.

* Če hočeš čevlje ali usnje mazati, da ga voda ne premoči, vzemi loja in sala (špeha) in kuhaj ju tako dolgo, da se dobro stopita. Potem daj to mast ohladiti, pa jo spravi, dokler je ne potrebuješ. Kedar hočeš čevlje ali usnje mazati, vzemi te masti toliko, kolikor treba, pa jo polagoma razstopi na žerjavici. Kedar mast vrē, vlij v njo za žlico terpentinovega olja, in potem s pemzлом namaži čevlje ali kožo. Ko si vse tako namazal, postavi jih k topli peči, da se čevlji ali koža navzame te masti. Kdor po snegu ali blatu mnogo gazi, bo hvalil to mazilo, ki ohrani usnje.

Gospodarske novice.

V Gradcu bo septembra meseca razstava

5 glavnih oddelkov: za poljedelstvo in gozdarstvo, za rudarstvo in plavžarstvo, za obrtnijo, za umetnost in za znanstvo in poduk. V razstavo se bodo sprejeli izvrstni izdelki štajarski pa tudi družih dežel. Kar kdo želi razstaviti, mora oglasiti do 30. aprila t. l. Oglasi se pošiljajo pod adreso: glavnemu odboru deželne razstave v Gradcu.

Seme ruskega tanuš

Štajarski kmetovalci dobijo v pisarnici družbe kmetijske v Gradcu kilo po 29 kraje.

Sadjereja v severni Ameriki.

Še pred 20 leti je bila sadjereja v Ameriki na tako nizki stopnji, da sadjerejska družba, ki se je osnovala, si ni upala s statističnim poročilom na dan. Okoli leta 1870. je pa začela sadjereja ameriška zelo napredovati, tako, da leta 1876. so ondi šteli nad 112 milijonov jablan, 28 milijonov in 226.000 hrušk, 112 milijonov in 270.000 breskev in 141 milijonov in 260.000 trt. Za to sadje in trte so skupili: za jabelka 40 milijonov dolarjev,*) za hruške 14 milijonov in 131.000 dolarjev, za grozdje 2 milijona in 118.000 dolarjev; za rudeče jagode so skupili 500.000 dolarjev itd. — Tudi en dokaz, koliko dobička donša napredek sadjereje.

Velikansk steber iz sira

So napravili v mlekarški in sirarski razstavi v Novem Jorku v severni Ameriki 8. decembra lanskega leta. Ta steber je bil visok 40 čevljev; podlaga mu je bilo 100 velikih hlebov sira; na teh je ležalo 120 Chidderskih sirov, katerih vsak je vagal 60 funtov; na teh zopet 750 Eidamskih sirov, vsak njih 6 funtov težak; na teh 400 mladih ameriških sirov po 8 funtov težkih in na vrhu velikansk hleb Eidamskega sira 120 funtov težak. Ta steber, zložen iz 25.000 funtov sira, razpostavila je ena sama sirarnica. — No, vrli bohinjski sirarji, ali ni bil to velik „turn“ iz samega sira narejen?

Politično-poučne stvari.

Kaj pomeni beseda „konservativec“.

† Kdor se s politiko peča, se mora novih besedi učiti; Teh besedi je veliko vzeti iz latinskega, pa tudi iz grškega. Ker so si Nemci take besede prisvojili, in tudi Italijani, Francozi in drugi, moramo si jih prisvojiti tudi Slovani.

*) En dolar je po naše 2 gold. 7 kr.

Med drugimi je ena taci besedi tudi beseda „konservativno“ (konservativec, konservativen, konservativizem), ki se dandanes 20krat na dan sliši. Naj jo tedaj nekaterim našim bralcem pojasnimo. „Konservativna“ stranka je nasprotna „liberalni“ ali „ustavoverni“, tudi naši poslanci so „konservativni“, ker spadajo k tej državni stranki.

Za to besedo do zdaj še Nemci nimajo v svojem jeziku prave. Latinski pomeni „conservare“ — ohraniti, hraniti, varovati. Načelo stranke, ki se tako imenuje, je toraj braniti, ohraniti državo, varovati prekucij — notranjih in vnanjih — nasprotno „liberalcem“ ali „naprednjakom“, ki si prizadevajo vse, kar je bilo, če tudi dobro, prenoviti, prekucniti in na glavo postaviti. Zavoljo tega načela pa „liberalci“ in „naprednjaki“, ki se sami tudi „ustavoverce“ imenujejo, konservativce zelo sovražijo, obrekujejo in pred ljudstvom črnijo. Psujejo jih „črnuhe“, „farške hlapce“, „nazadnjake“, „tmince“, „rimljane“, „pobožnjake“ itd., da bi jih pri ljudstvu spravili ob zaupanje. To — se ve — je vse le nesramno obrekovanje, kar naj tu ob kratkem dokažemo le po nekaterih zgodovinskih črticah.

„Konservativna“ ali tudi „avstrijska“ stranka bila je zmiraj skrbna za Avstrijo in njene narode, ona je obvarovala je še večih nesreč, nego jo jih je zadelo zadnje vrstolet, ko je „liberalizem“ od leta 1848. počenši dobil trikrat vso oblast v roke. Dobrega ta liberalizem ni nikdar nič storil, pač pa mnogo slabega. Ni treba nam nadrobno naštevati vseh nadlog in nesreč, ki so Avstrijo zadele po „liberalizmu“, dosti je, če omenimo, da so to sleparijo slednjič sprevideli in naveličali se je narodi, da so se ljudstvu odprle oči; spregledalo je in videlo, kako so ga bili za nos vodili, in zdaj je „liberalizem“, „ustavoverstvo“, „naprednjaštvo“ ob vso veljavo prišlo.

Vse, kar je „liberalstvo“ v tem času svojega gospodarstva zleglo, je nekoliko novih postav. Al premisliti je, da ni vse, kar je novo, tudi dobro, vzlasti je v teh po liberalizmu skovanih postavah sila malo takega, kar bi bilo vredno, da se ohrani, pač pa veliko škodljivega in poprave potrebnega; prvo je delo vlade in konservativcev, drugo pa po „liberalizmu“ zasejani plevel. Tega popleti in namesti njega vvesti bolje, narodom ugodne naprave in postave, ter popraviti do tje nastalo škodo v državnem in ljudskem gospodarstvu, avstrijska vlada uže v tretje išče pomoči pri „konservativni“, to je, pravi avstrijski stranki, katera je prav zato, ker je avstrijska, pravična tudi vsem narodom avstrijskim in njihovim svetinjam.

Namen tega poklica je: ohraniti starodavno Avstrijo z vsemi njenimi narodi, nikakor pa ne zastarelih navad, ki sedanjemu času niso več priležne niti koristne. Konservativne stranke namen in načelo je to: Narodom avstrijskim ohraniti njih jezik, njihovo vero, njihove šege; varovati vsacemu narodu njegove pravice pod ščitom avstrijskim, in braniti jih zatiranja po drugih bodisi notranjih ali vnanjih narodih. Zatirati ta stranka ne pusti nikogar, ker dobro vé, da en oslabljen ud telesa slabí vse teló. Bolj ko pa okrepi vsak ud zá-se, bolj okrepe vsi udje skup, bolj okrepi po njih celota — telo — Avstrija. Če ima vsak narod vse, kar mu gre, je zadovoljen, močan; če imajo vsi avstrijski narodi to, so močni in močna je po njih tudi Avstrija. In ravno to so namere, načela konservativne stranke, toraj mora vsak pošten Avstrijec želeti, da bi ostala na krmilu ter vrgla liberalizem popolnem ob tla, to je, tisti lažnjivi nemški liberalizem, katerega trojno geslo je: 1) „jaz gospod, vi vsi drugi pa meni hlapci“, 2) „nemški jezik kralj, vsi drugi podložniki“, 3) „vera katoliška stara šara, pasja vera prava

vera“. To so cvetke današnjega liberalizma, nasproti konservatizmu.

Mislimo, da po tem vsak bralec lahko razumi, kaj pomeni beseda: „konservativec“.

Národno blagó.

Doneski k slovanski mitologiji.

I.

Ladavice.

Spisuje Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Zraven ženske boginje Lade nahajamo v narodni poeziji slovanski tudi možko božanstvo „Lado, Ladon“. Hanuš (l. c. str. 364) navaja odlomek hrvatske narodne pesmi:

Lepi Ive trga rože
Tebi Lado, sveti bože,
Lado, slušaj nas Lado!

Čeh Stransky in Poljak Dlugosz sta Lada primerjala latinskemu Martu. Bog boja pa je v slovanskem mitu — solnčni bog. Rus Kostomarov (o slavjanski mitol. str. 25) piše: „Slovo lad označuet soglasie, harmonio, krasotu“. Na pomen soglasja opominjajo staroslovenske besede: ladno, aequaliter, lad, česki, ruski, poljski „ordo, red“, ladnovati, consentire, ruski lad tudi v pomenu „concentus, skladnospev“, laditi, harmoniren, übereinstimmen, srbski ladati, concertare, složno popevati; menda tudi iz tega debla polabskoslovenski „ladik, Glied?“ Zbirališča ruskih deklet na čast Ladu, pri katerih veselo pojejo in rajajo, se velijo stada (stado, Schaar, Heerde), kar opominja na nebeškega stadopasa, pastirja astralične črede, — solnčnega boga.* Poljski pisatelj Szye je torej dobro zadel, ko piše: „Ladon je bil veliki bog „ladu“, — reda, na nebu in zemlji, je vzdržal red v hiši novožencev, razdelil čas leta in meseca.“

Enako je grški solnčni bog Helios, vrednik vsega na nebu in zemlji, vlada vse v vidljivem prostoru, dela leto in čase (Plato, rep. 7. str. 516 b.), zato ima priimke: *ἑβδομαγέτης, μοιραγέτης*.

V litovski mitologiji se možko božanstvo Lado naravnost imenuje: solnce v pesmi, ki se začne:

Lado, Lado saule,
Sumti per galve,

to je: Lado, Lado solnce, žarmi na glavi. On ima priimek: didis, illustris, magnificus; tudi v ruskih skazkah se imenuje s tem pridevkom, kar se lahko pričamo iz sledečih vrstic:

Jo, Jo semik Troica,
Tuča s gromom sgovarivalas'
S nim na travkě poboritsja,
Oj Did Lado poboritsja!

(Glej: Saharov Skaz. I. III. 261.)

Tudi v sanskritu pomenja: dîdi, splendere, lucere: „kšapa usraçea didihi“, po noči in dnevi svéti, (glej: Rv. ed. Rosen, pag. 18. 8.) Iz litovskega: didis se razjasnuje tudi ime ruske boginje Didilja, poljski Dzidzilia, kar zopet niso druga nego modifikacija

*) O nebeškem pastirji astralične črede govori moja razprava: „Jeli obličaji na petujsem in sv. mart. spomenik. spajajo v Orfejev kult?“ v Letopisu Matice slovenske. Pis.

zemske boginje. Nekateri litovski jezikoslovci predstavljajo besedo „didis“ v velik, drugi v „magnificus“, veličasten,* a prvotno izrazuje „svitel“, in didi v pomenu „magnus“ je ravno tako obveljalo, kakor litov. lelus, ki izvirno tudi „svitel“ pomenja. To potrjujejo pratorodne besede družih arjanskih jezikov. Sonne (Kuhn „Zeitschr.“ 1861 str. 178) stavlja sansk. didhi, svetiti, k irskemu titin, kymriški tydain, solnce, latinsk. Titan, ime solnca pri Ovidiu. Dido Lado — Ladon torej označuje „Svitli redovatelj“.

Klic „Dido Ladon!“**) se je v starih časih slišal v molitvah in pesmah od iztočnega do jadranskega morja, in sliši se danes celó med nemškimi prebivalci Avstrije, ki so se med Slovane bili naselili, kakor, na primer, Franki in Bavari, ali ki so ponemčeni Slovani. Nemško-slovanski refrên: Didel laidum je brž ko ne ostanek klica „Dido Ladon“.

Ozir po svetu.

O ruskih ženskih gimnazijah.

Iz Rusije. — η.

Evropski omikani narodi navadno gledajo na Rusijo, kakor na kako poluazijatsko deželo, v katero je luč omike komaj zasijala, a ogrela je še ni; ona jim je mrzla, negibčna, nenapredna, grda, surova, divja. Tako jo opisujejo posebno Angleži in Nemci, in sicer tisti Angleži in Nemci, ki v Rusiji nikdar niso bili. Njim zeló podobno nalogo so si vzeli tudi nekateri avstrijski Slovani, in sicer tudi taki, ki niso nikdar imeli priike seznaniti se z Rusijo, ali ki niso dospeli do prepričanja, da v Rusiji za gol „titulj“, „dr.“ in enake stvari ničesa ne dajajo.

Sploh se nahajajo tudi v časopisji avstrijskih Slovanov nejasni pojmi o Rusiji. Morda bom svojim milim slovenskim rojakom ustregel, da jim bolj na drobno opišem eno kategorijo razsadnikov ruske omike, ker čas mi ne dovoljuje vseh opisovati in ker po enem oddelku se lahko sklepa o vsem.

Izbral sem si ženske gimnazije, to je, tiste šole, v katerih se ženska mladina od devetega do sedemnajstega leta svoje starosti odgoja, ker odgoja in omika ženskega spôla ima posebno velik upliv na pravno in umstveno razvitje posamezne družine in pa naroda v obče. Da pa bo lože razumljivo, kar bom o ženski gimnaziji povedal, menim, da ne bo odveč, kratko omeniti možko gimnazijo rusko ter jo primeriti z avstrijsko.

Gledé srednjih in viših šol se Rusi držijo latinške terminologije, občne omikanim evropskim narodom. Ruska moška gimnazija se deli na 8 „klassov“, kakor avstrijska na 8 razredov. „Klass“ ima največ 30, najmanj pa 26 učnih ur — „urokov“ — na teden, ki se po dnevih tako delé, da se največ 5 ur, najmanj pa 4 ure na dan učí. Učenje se začinja ob 9. uri zjutraj ter se končuje ob pol 3. uri popoldne; od 12. do polí ene ure je „oddih“ in „zavtrak“.

Naravoslovje se v ruskih gimnazijah ne učí, zato je pa eden iz modernih jezikov, ali nemški ali fran-

*) Grimm („Kleinere Schriften“ II, 488) tudi srbsk. Dodola izvaja iz „didis“, in pravi, da Dodola znači: hehre, alma.

**) Po češčnji Lade in Lada so nastala imena: Lada, Ladon, Ladimir, Ladka, Ladek, Ladislav dalje: Laduka, „nobilis vir“, ki se imenuje v listinah od leta 892. ko grajščak v okolici ptujski: Lazindorf, lančja ves. Pis.